

Cselényi István Gábor

Népezenekönyv jelent meg Kárpátalján

Magyar nyelvű énekeskönyv jelent meg Kárpátalján *Énekeljétek az Úrnak!* címmel. *Cselényi István Gábor ny. esztergomi görög-katolikus paróchus.*

Marosi István nagybégányi görögkatolikus paróchus néhány kolléga segítségével egy korábbi népezenekönyv anyagát újíttotta fel, további gyűjtés anyagával kiegészítve.

Hetvenegy évvel ezelőtt jelent meg az a *Nótástarisznya*, amely —bár Budapesten látott napvilágot— kárpátaljai népezeneket foglalt magába. Ez a kiadvány a szorosán vett népezenék mellett korabeli szerzők műveit is tartalmazta. Ezeket talán műdaloknak kellene mondanunk, hiszen egyik-másik ének mellett még az „opus-számot” is olvashatjuk, de a „nótástarisznya” cím is jelzi, hogy a szerzők énekeiket népezeneknek szánták, és tudomásom szerint sok ének ezekből mind a mai napig élt is a kárpátaljaiak ajkán, sőt talán Szabolcsban is. Ezeknek az énekeknek a dallamát *Dr. Maczkó Sándor* és *Hámory V. Dalma* szerezte, a szövegeket pedig *Gebri János*. Nagy öröm, hogy most, több mint hetven év után ugyanannak a Gebri családnak másik ágából püspök léphetett trónra Miskolcon, *Orosz Atanáz* atya személyében.

Úgy látszik, nemcsak a rendszerváltozás, hanem a Görögkatolikus Egyház újjáéledése is szükséges volt ahhoz, hogy új énekgyűjtemény jelenhessen meg. A mostani kiadvány az egykori nótástarisznyára, további gyűjteményekre és ezek mellett a Nagybégány és Salánk környékén élő görögkatolikus népezenekre támaszkodik. Voltak énekek, amelyeket hangfelvétel alapján kottáztunk le.

Az énekek első, nagyobb része az egyházi év állandó ünnepeihez kapcsolódik, Kisboldogasszonytól Keresztelő Szent János fejevételéig. Főleg ebbe az első egységbe kerültek olyan énekek, amelyek a Maczkó—Gebri vagy a Hámory—Gebri szerzőpártól származnak. A gyűjtemény második része a változó ünnepekhez kapcsolódik, virágvasárnaptól pünkösdig, a harmadik rész alkalmi énekeket foglal magába. Ezek egy része a liturgiához kötődik, de kapunk éneket búzaszentelésre, bűnbánat kifejezésére is. A negyedik rész Mária-énekeket, a befejező rész pedig gyászénekekből áll.

A kiadványt nyugodtan mondhatjuk *görögkatolikus* népezenek-gyűjteménynek. Jelzi ezt az is, hogy az énekek az egyházi év kettős spirálját követik, az is, hogy az egyes ünnepekhez csodálatos ikonképek kapcsolódnak. Sőt, ha nem is liturgikus szövegeket kapunk kézhez, az énekekben fel-felbukkan egy-egy ünnepünk motívuma.

Csak néhány példát erről. Keresztfelmagasztaláskor ezt olvashatjuk: „Mafelmagasztaltattál, legdrágább kereszt”. Mária oltalma ünnepén a történet teljes summáját kapjuk: „Szent Joákim és Szent Anna, / vár rátok az Úr papja, / hogy Máriát bevezesse / és az Úrnak szentelhesse”. December 6-án nem Mikulásról olvasunk, hanem, hogy ő „Múra város dicső, nagy szentje”. Január elseje természetesen nem újév napja, hanem eljött a „nyolcadnapos kis csecsemő, / közénk szállott Üdvözítő”. Vízkreszt nem „háromkirály”, hanem amikor a vízszentelés imádságával mondjuk: „Örvendezz ma, Jordán folyó!”. Gyertyaszentelő ünnepén Simeonnal azonosulunk: „Bocsáss el most már, mert láthattalak, / s mint Királyt, karomon tarthattalak”. A sort végtelenségig lehetne folytatni. Kárpátalja népe „görögösítette” az ünnepeket, az ünnepek szereplőit és mondandóját.

Görögkatolikus szerzők mellett számos ének szerzője egyszerűen a nép, a helyi közösség. Ugyanakkor egész sor dallam ismerős nekünk, hiszen pócsi énekekre vagy egyáltalán, magyarországi Mária-énekekre támaszkodnak. Ezek a dallamok: A pócsi szép templomban, Téged jöttünk köszönteni, Képed előtt, ó, Mária (A mennyei szent városnak), Ezerszer köszöntünk, Kérünk, ó, Mária, Égi anyánk, hozzád jöttünk (Nyíljon ki a szívetekben), Máriához, drága Szűzanyánkhoz, Örülj, vigadj, Oltalmad alá sietnek, Mária gyermekei, Máriához, drága Szűzanyánkhoz.

Hasonló a helyzet az alkalmi énekek vonalán is. Előkerül pl. a Bíborpiros szép rózsá dallama (halottak napján), a Hol vagy, én szerelmes Jézus Krisztusom (koporsóbeszentelésnél), az Üdvözlégy, áldott légy (Gyertyaszentelőre). Igaz, „latin” népénekek is fel-felbukkannak: a Keresztfához megyek dallama vagy az ismert lourdes-i dallam, Örvendezz, szentséges (virágvasárnapon).

Mindezekben az „áthallásokban” az fejeződik ki, hogy a kárpátaljai és az anyaországi részegyház —és énekkultúrája— egyetlen egységet alkot, sőt a Kárpát-medence egészében is bizvást gondolkodhatunk. Annak idején, amikor Nyíregyházán még kántori búcsúztató volt a temetéseken, kispap koromban magam is éltem azokkal a dallamokkal, amelyek itt most mint halotti énekek kerülnek elő: Letették már koporsómat, Bevégeztem földi pályám. Ti. ezekre a dallamokra „húztuk rá” annak idején a búcsúztató szövegeit.

Persze, tudjuk, ez az új nótástarisznya népénekeket tartalmaz. A nép ajkán születtek, és a nép igényét jelzik. Lehetnek benne kevésbé sikerült versszövegek, meg-megbicsakló ritmusok, szövegek, amelyek talán túl érzelműeknek tűnnek már manapság. Mégis érdemes közreadnunk őket, mint népünk lelkiének kifejeződését, felemelkedés-vágyának hordozóját. De fejezze ki ez a kis kötet a Munkácsi Egyházmegye és az abból kisarjadt egyházmegyéék lelki egységét, mint közös őseink és gyökereink ma is eleven hajtását. — A kis kötetből néhány jellegzetes példát idézek.

Pünkösöd

Dr. Maczkó Sándor — Gebri János

É - gi ma - laszt á - ra - doz ránk a ma - i na - pon.

Ég fe - lé száll fo - há - szunk ké - rő, es - dő han - gon.

Vi - gasz - ta - ló, légy ve - lünk, légy min - den - ben ve - zé - rünk.

Ál - dá - sid - ban ré - szel - tess, míg e föl - dön é - lünk.

2) Jöjj el hozzánk, Szentlélek, és lakozzál bennünk!
 Segíts minket és vezess, légy mindenkor velünk!
 Kegyelmed bő harmata legyen lelki javunkra,
 S vigadhassunk egykoron örök üdvösségben! ...

5) Az igazság útjára vezérelj mindenkit,
 Malasztoddal mindenütt győzzön az igaz hit!
 Ismerjék, hogy Isten vagy s hatalmad és erőd nagy,
 Az Atyával s Fiúval egy igaz Isten vagy.

Keresztelő Szent János születésére

Dallam: Bevégeztem földi pályám

Ke - resz - te - lő Szent Já - nos - nak, az is - te - ni pró - fé - tá - nak

szü - le - té - sét ün - ne - pel - jük, szí - vünk da - lát hoz - zá zeng - jük.

2) Csodálatos születésed
 Istennek nagy dicsőisége,
 Mert az Atya némasága
 Lett feloldva őáltala.

4) Isten meghallgatta őket,
 A buzgóan esdeklőket,
 Mert Erzsébet fiat szüle,
 Kinek János lett a neve.

6) Áldjuk Istent mi is hittel,
 Dicsőítsük igaz szívvel,
 Kérjük a szent Keresztelőt,
 Pártfogoljon Isten előtt!

3) Zakariás és Erzsébet
 Tisztes öregséget értek.
 Mindig az Úr útján jártak,
 Istentől szent áldást vártak.

5) János lett az Úr követe,
 Aki Jézust keresztelte,
 Hirdette a bűnbánatot,
 Az örök szép mennyországot.

Az Istenszülő elhunyt

Dallam: Örülj, vigadj...

Di-cső-sé - ges el-huny-to - dat ün-nep-lik ma az e-gek,
 á-mu-lat - tal, cso-dá-lat - tal di-csér-nek az em-be-rek.
 Is-ten-nek Szent Any-ja, e-lőt-ted meg-nyílt ma a meny-nye-i pa-lo-ta.

2) Jövének az apostolok,
 S szent testedet csókolják,
 A végtisztet, csodás Szent Szűz,
 Kegyelettel megadják. Refr.

4) Szülésedben megőrizted
 Szüzességed, Mária,
 Halálodban nem érintett
 Az enyészet, Szűz Anya! Refr.

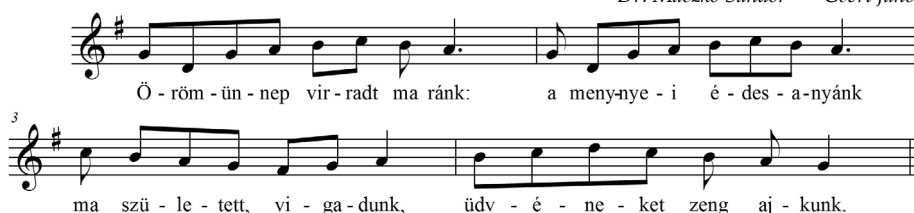
6) Mennybe fölvevett szép Szűz
 Anyánk,
 Kérünk téged esengve,
 Kik tiszteljük elhunytodat,
 Végy fel minket a mennybe!
 Refr.

3) Az égből a szent Erők is
 Hódolattal lejönnek,
 S téged, Szent Szűz, énekszóval
 Örvendezve felvisznek. Refr.

5) Énekeket zengjünk, népek
 Mi is égi anyáknak,
 Az Istennek jobbán ülő
 Szeplőtelen Arának! Refr.

Az Istenszülő születése

Dr. Maczkó Sándor — Gebri János

Ö - röm - ün - nep vir - radt ma ránk: a meny-nye - i é - des - a - nyánk
 ma szü - le - tett, vi - ga - dunk, üdv - é - ne - ket zeng aj - kunk.

2) Jessze törzsnek szép virága
 Ma született e világra.
 Áldásának harmata
 Mindnyájunkra lehull ma.

4) Bölcsődnél enyhülést várva
 Leborul az özvegy s árva.
 Segítséget kér, keres,
 Óh, Mária, meg ne vess!

6) Mária, szép szűz Hajnalunk,
 Mi, híveid hűk maradunk,
 Könnyes szemmel esdeklünk,
 Halálunkkor légy velünk.

3) Általa a föld megújul,
 Szépsége mindent felülmúl.
 Szent Annának leánya,
 Üdvözlégy, Szűz Mária!

5) Valóra vált születésed.
 Köszöntünk ma, Szent Szűz, Téged.
 Százezerszer üdvözlégy!
 Magadhoz majd mennybe végy!

7) Felsőhajt ma ezer kebel,
 Édesanyánk ne felejs el!
 Egykor minket mennybe végy,
 Százezerszer üdvözlégy!